

”Eikä se näyttänyt ensinkään rumalta”

– 90 vuotta ensimmäisistä naisten yleisurheilun Suomen mestareista

Naisten yleisurheilu tuli mukaan olympiakisojen ohjelmaan Amsterdamissa vuonna 1928 samaan aikaan kun siihen Suomes-
sa suhtauduttiin äärimmäisen kielteisesti. Esimerkiksi Lauri Pih-
kala uskoi, että naisten viisi yleisurheilulajia olivat viisi naulaa
olympiakisojen ruumisarkkuun. Hän myös käytti naisten yleisur-
heilusta nimitystä epäesteettinen ilveily.¹

Lukiessa 1920-luvun kommentteja, on vaikea uskoa, että nai-
set olivat kamppailleet yleisurheilun Suomen mestaruuksista
vuosina 1913–1923. Piiritason kilpailuja oli järjestetty vuodesta
1907 alkaen, ja kansainvälisesti katsoen suomalaisnaiset kulkivat
1910-luvulla kehityksen kärjessä. Vuoden 1918 jälkeen naisyleis-
urheilun myötätuuli kuitenkin kääntyi, ja vuonna 1923 Suomen
Voimistelu- ja Urheiluliitto (SVUL) poisti naisten yleisurheilu-
mestaruuskilpailut ohjelmastaan ilman että yksikään ääni olisi
noussut tätä vastustamaan. Tämän jälkeen, kahden vuosikymme-
nen ajan, naisten yleisurheilukilpailuja järjesti maassamme vain
Työväen Urheiluliitto (TUL).²

Artikkelini tarkastelee naisten yleisurheilun ensimmäistä
vaihetta SVUL:ssa vuosina 1907–1923. Asenteiden muutokset
näkyvät selvästi Suomen Urheilulehden kirjoituksissa. Ne eivät
kerro vain suhtautumisesta naisurheiluun, vaan tuovat esille
piirteitä myös ajankohdan yleisemmästä naiskuvasta ja yhteis-
kunnallisesta tilanteesta.

Naisten yleisurheilu murtautuu esiin

Naisten mahdollisuudet harrastaa liikuntaa olivat 1800-luvun loppupuolella varsin rajalliset, ja voimistelusta muodostui ensimmäinen laji, jonka naiset kokivat omakseen. Voimistelu miellettiin naisille sopivaksi, suloutta ja pehmeyttä kehittäväksi ruumiinharjoitukseksi. Ensimmäinen valtakunnallinen keskusjärjestö liikuntakulttuurin alueella, Suomen Naisten Voimisteluliitto (SNVL) perustettiin vuonna 1896. Liitto suhtautui alusta alkaen kielteisesti kilpaurheiluun, jonka pelättiin johtavan liialliseen ja yksipuoliseen harjoitteluun ja sitä kautta terveydellisiin ja esteettisiin haittoihin.³

Ennakkoluuloista huolimatta naiset ryhtyivät 1800-luvun lopulla harrastamaan muutamia urheilulajeja. Tärkeimpään asemaan nousivat kaunoluistelu, hiihto ja uinti. Kaunoluistelussa mitattiin suorituksen laatua eli sen kauneutta ja täydellisyyttä. Uintia pidettiin hyödyllisenä, terveyttä lisäävänä lajina. Hiihto puolestaan oli jo kauan ollut maaseudun naisille luonteva tapa liikkua eikä naisten osallistumista siihen kilpailumielelläkään yleensä vieroksuttu. Suomen mestaruuksista naiset kilpailivat uinnissa vuodesta 1906, hiihdossa vuodesta 1911 ja kaunoluistelussa vuodesta 1917 alkaen.⁴

Vuonna 1900 perustettu Suomalainen Voimistelu- ja Urheiluliitto otti jäsenikseen myös naisia, kuten sen seuraaja Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto SVUL vuodesta 1906 alkaen. Naisilla ei SVUL:ssa ollut omaa jaostoa, eikä järjestön piirissä keskusteltu naisurheilun kehittämistä. Sitä vastoin SNVL:ssa asiaa pohdittiin. Esimerkiksi Helsingin Naisvoimistelijoiden keskustelukokous vuonna 1909 nosti esille seikkoja, joiden vuoksi naiset eivät aiemmin olleet merkittävästi harrastaneet urheilua. Syiksi mainittiin naisten kainous ja saamattomuus, miesten nauraminen, urheiluvälineiden ja -asujen puute, herättäjien puute sekä yleisen mielihyväkierroksen kielteinen suhtautuminen ja painostus luopua urheilusta.⁵

Naisten pääsemiseen mukaan yleisurheiluun vaikutti merkittävästi se, että 1800-luvun lopun vuosikymmenet olivat suurten kansallisten joukkoliikkeiden, kuten raittius- ja nuorisoseuraliikkeen sekä työväenliikkeen nousun aikaa. Näiden ohjelmiin sisältyivät voimistelu ja urheilu, ja niiden toiminnassa oli mukana

Kati Hara-Fabrin

"Eikä se näyttänyt ensinkään rumalta"

myös naisia. Vuosilta 1902–1906 on löydettävissä tietoja muutamista naisten yleisurheilusuorituksista sekä näiden järjestöjen alaosastoseurojen että varsinaisten voimistelu- ja urheiluseurojen järjestämistä kilpailuista. Lajeista selvästi yleisin oli 100 m juoksu, mutta myös muutamilla muilla lyhyillä juoksumatkoilla kilpailtiin. Enemmän kuin yksi suoritus on löydettävissä lisäksi kävelystä sekä korkeus- ja pituushypystä.⁶

Naiset etenivät yleisurheilussa SVUL:n piiritasolle hieman kuin varkain. Suomen Urheilulehden mukaan Oulun piirissä, Kemin urheilujuhlla 20.–21.6.1907 naisten pikajuoksun voitti neiti Halonen ajalla 15,7 sekuntia. Seuraavana vuonna naiset juoksivat piirikunnallisissa kilpailuissa Hämeenlinnassa. Lehti kertoi ensimmäisistä naisten piiritason kilpailuista vain tulokset.⁷ Seuratasolla naisten yleisurheilukilpailujen määrät kaksinkertaistuivat vuosina 1908 ja 1909. Kilpailujen järjestäjistä selvästi merkittävimmiksi nousivat tavalliset voimistelu- ja urheiluseurat. Vuonna 1909 naisia oli mukana yli 60 kilpailussa, 14 eripituisella juoksumatkalla ja 10 muussa silloin yleisurheilun alaan luokitellussa lajissa. Ensimmäisinä vuosina lajivalikoima oli laaja ja kokeilunomainen.⁸

Vuodet 1909–1910 olivat naisten yleisurheilun todellista murrosaikaa. SVUL järjesti vuonna 1909 Suomen mestaruuskilpailujensa yhteydessä naisille 200 m joukkuejuoksun. Lauri Pihkala kommentoi juoksua Suomen Urheilulehdessä seuraavasti: ”Erinomaisen hauska oli naisten joukkuejuoksu. Tytöt mennä liihottivat sellaista vauhtia, että oikein ihmeissään sai katsella.”⁹ Seuraavana vuonna naiset juoksivat ylimääräisenä kilpailuna 4x100 m viestin SM-viestikilpailujen yhteydessä Porissa. Voiton kisassa vei Porin Tarmon naisjoukkue. Suomen Urheilulehden tapahtumista kirjoitti lehden vastaava toimittaja Arvo Vartia, joka esitti toivomuksenaan, että SVUL vakinaistaisi naisten viesti-juoksun mestaruuskilpailuihinsa. Kyseisestä juoksusta Vartia kertoi selvästi innostuneena seuraavaa: ”Vikkelästi tytöt juoksivatkin, vikkelämmin ja sulavammin kuin olen muualla missään nähnyt juostavan. Olisipa vain viestinvaihto tapahtunut pysäyksittä, olisi aika ollut alle minuutin!” Samalla naiset saivat ensimmäisen virallisen merkinnän Suomen yleisurheilun ennätystuloteloihin.¹⁰

SVUL:n urheilutoiminta eli 1910-luvun taitteessa kasvun aikaa, ja myös naisten kilpailut lisääntyivät. Suhtautuminen nais-

Kati Hara-Fabrin

”Eikä se näyttänyt
ensinkään rumalta”

ten otteisiin kilpailukilpailuilla oli myönteistä. Kilpailutason noustessa naiset keskittyivät yhä selvemmin 100 m ja 4x100 m juoksuun. Näiden lisäksi piireistä löytyy mainintoja seuraavista lajeista: 200 m, 1000 m, 1500 m, pituushyppy, kolmiloikka, kuulantöytä ja keihäänheitto. Lisäksi naiset kisasivat erimuotoisissa viesteissä, kuten 4x200 m ja 5x1000 m viesteissä. Piirien alkuperäisissä vuosikertomuksissa on muutamien vuosien osalta puutteellisuksia, mutta näyttää siltä, että vuonna 1912 piirinmestaruuskilpailuja järjestettiin naisille ainakin neljässä ja vuonna 1913 kahdeksassa piirissä.¹¹

Kansakunnan parhaaksi

Naisten yleisurheilun läpimurto tapahtui autonomisessa Suomessa 1910-luvun taitteessa. Ajankohdan taustalta voidaan löytää yhteiskunnassa vallinnut tilanne, jossa urheilujärjestöt ja -lehdet korostivat urheilun kansakuntaa vahvistavia vaikutuksia. SVUL:n riskittömään, passiiviseen politiikkaan sisältyi erityisesti "Suomi-nimen" tunnetuksi tekeminen maailmalla. Venäjän yhtenäistämispoliitikan vastustus sai ikään kuin lisävoimia kilpaurheilusta ja menestykset olympiakilpailuilla koettiin suomalaisuuden voittoina.¹²

Naisten kilpailut jäivät toisarvoiseen asemaan verrattuna miehiin, joilla oli mahdollisuus saavuttaa kansainvälistä menestystä. Ajattelussa urheilusta "kansakunnan parhaaksi" piili kuitenkin myös naisten yleisurheilun nousukauden salaisuus. Urheilulla nähtiin olevan merkitystä kansan terveyden ja voiman kohentamisessa. Tämä vaikutti ajan kauneusihanteeseen, jossa todellisen kauneuden katsottiin löytyvän terveydestä. Näkemys piirsi ihannekuvaa terveestä, reippaasta ja näistä syistä myös kauniista suomalaisesta naisesta, äidistä, tulevien sukupolvien kasvattajasta. Naisen oli pidettävä huolta ruumiistaan ja vahvistettava sitä voimistelun ja urheilun avulla.

Esimerkiksi Arvo Vartia kertoi vuonna 1911 uskovansa, että naisten heikkous johtui vain liikunnan ja ruumiinharjoitusten puutteesta, naisia ei suinkaan oltu luotu heikoiksi. Seuraavana vuonna hän kirjoitti Suomen Urheilulehdessä näin: "Terveeksi ja voimakkaaksi, tarmokkaaksi ja kauniiksi tahdomme saada jokaisen suomalaisen, miehen ja naisen. Me tahdomme Suomen niemelle kasvattaa pystypäisen, lujan kansan, joka uskaliaana ja

Kati Hara-Fabrin

"Eikä se näyttänyt
ensinkään rumalta"

rohkeana kulkee tietään maailman kansojen rinnalla".¹³

Tässä terveyttä ja reippautta korostavassa ilmapiirissä naisten yleisurheiluharrastus hyväksyttiin. Suomen Urheilulehti kertoi naisten suorituksista asiallisesti. Toisinaan naisten tulokset jopa ilmoitettiin ennen miesten vastaavia. Lehti myös julkaisi muutamia naisurheilijoiden kuvia. Kannustavia kommentteja sisältyi erityisesti piireistä lähetettyihin kirjoituksiin, joissa oman alueen nuorukaisia ja neitosea kehoitettiin ahkerasti jatkamaan harrastuksiaan.¹⁴

Suomen Urheilulehden kirjoitusten valossa suhtautumisen keskeisimmäksi näkökulmaksi nousi hämmästyksen naisten sangen hyvinä pidettyjä suorituksia kohtaan. Naisten juoksuliikkeiden kuvattiin usein näyttäneen yllättävän kauniilta ja sulavilta. "Eikä se näyttänyt ensinkään rumalta, niinkuin moni lie luullut", kertoi lehti eräästä naisten piiritason viestistä.¹⁵ Kun naisten juoksuliikkeet nähtiin kauniina, juoksu samalla hyväksyttiin naisille sopivaksi kilpalajiksi.

Naisten asujakaan ei kirjoituksissa kritisoitu. Päinvastoin, esimerkiksi Turun urheilupromootion yhteyteen vuonna 1908 järjestetyn naisten viestin osalta kirjoitettiin seuraavaa: "Kauniinta koko juhlan aikana oli katsella naisten viestinjuoksukilpailua 400 m matkalla. Useat osanottajat juoksivat sangen hyvin ja hyvän vaikutuksen teki katselijaan naisten siistit ja kauniit puvut, seikka johon maamme miesurheilijoiden pitäisi kiinnittää paljon suurempaa huomiota kuin tähän saakka."¹⁶

Ensimmäiset Suomen mestarit

SVUL:n toimitusvaliokunnan jäsen, maisteri Arvo Vartia alusti järjestön yleisessä kokouksessa 8.12.1912 kysymyksen, mitä SVUL olisi velvollinen tekemään liittoon kuuluvien naisvoimisteluseurojen ja muiden seurojen alaisuudessa toimivien naisosastojen hyväksi. Hän myös suositteli säännöllisten kilpailujen toimeenpanoa naisille viestijuoksussa sekä keihään- ja pallonheitossa. Lisäksi hän mainitsi, että liittoon voisi perustaa naisvoimistelua ja -urheilua ohjaavan jaoston. Kokous asetti toimikunnan valmistelemaan esitettjä suunnitelmia.

Naiset kuitenkin kilpailivat SM-tasolla jo ennen kuin toimikunnan esitystä oli käsitelty, sillä SVUL päätti kokouksessaan

Kati Hara-Fabrin

"Eikä se näyttänyt
ensinkään rumalta"

Ensimmäiset Suomen mestarit naisten 4x100 m viestijuoksussa vuonna 1913. Turun Riennon naiset Alma Rantanen, Alli Nyman, Tyyne Sandström ja Martta Lindvall. (Suomen Urheilumuseo)

24.-25.3.1913 Turun piirin johtokunnan esityksen mukaisesti järjestää naisille Suomen mestaruuskilpailut 100 m ja 4x100 m juoksuissa. Päätös tehtiin nopeasti ja hieman yllättäen, ilman viittauksia asiaa samaan aikaan valmistelleeseen toimikuntaan. Kilpailut pidettiin 15.6.1913 Turussa Suomen viestimestaruuskilpailujen yhteydessä.¹⁷

Suomen Urheilulehti kertoi naisten ensimmäisten SM-kilpailujen tulokset ja mainitsi lyhyesti 100 m matkasta muodostuneen hyvin tasaväkisen kilpailun. Suomen mestaruuteen juoksi Turun Urheiluliiton Lisie Nyström ajalla 14,1. Seuraavina maalinlinjan ylittivät Liedon Parman Siina Simola ja Turun Riennon Martta Lindvall. Viestin puolestaan voitti kilpailut järjestäneen Turun Riennon naisjoukkue Suomen ennätysajalla 58,2.¹⁸

Naisten yleisurheilun alkuvaiheen tukijaksi nousi Suomen Urheilulehdessä vuoteen 1913 vastaavana toimittajana ollut Arvo Vartia. Hän oli jo vuonna 1910 esittänyt lehdessä naisten viestijuoksun virallistamista mestaruustasolle, ja teki sen SVUL:n toimitusvaliokunnan jäsenenä uudelleen vuonna 1912. Hänen poisjäämisensä lehden johdosta on voinut vaikuttaa mm. siihen, ettei naisten ensimmäisiä SM-kilpailuja uutisoitu laajemmin.

Naisten mestaruuskilpailujen virallistamiseen vaikutti yleisen urheilunostuksen lisäksi todennäköisesti SVUL:n pyrkimys säi-

Kati Hara-Fabrín

"Eikä se näyttänyt ensinkään rumalta"

lyttää naisurheilijat liiton piirissä. Ruotsinkieliset seurat erosivat SVUL:sta vuonna 1912 ja perustivat oman keskusliittonsa, ja myös työläisurheilijoiden piirissä keskusteltiin irtautumisesta. Lisäksi samaan aikaan SNVL esitteli naisille uuden tavan harrastaa urheilua ilman kilpailuja eli naisten urheilumerkin.¹⁹

Naisurheilun kehittämistä SVUL:ssa pohtinut toimikunta esitti järjestön keskushallinnon ylimääräisessä kokouksessa 26.10.1913, että naisille järjestettäisiin mestaruuskilpailuja seuraavissa lajeissa: 100 m, keihäänheitto, nuolenammunta, pallonheitto pilkkaan²⁰ ja 4x100 m viesti sekä kolmiottelu, lajeina kolme ensin mainittua. Vilkkaaksi kuvatun keskustelun jälkeen 34 ääntä kannatti ja 89 vastusti ehdotusta. Vastustajien kerrottiin ilmoittaneen perustelunaan, että "miesten ei sovi järjestää naisille kuuluvia arkaluontoisia asioita".

Kielteisestä päätöksestä ilmaisivat vastalauseensa Hämeenlinnan, Jyväskylän ja Turun piirien edustajat. He esittivät, että myös siihen asti järjestetyistä naisten yleisurheilun mestaruuskilpailuista oli luovuttava, mikäli lajimäärää ei lisättäisi. Kokous kuitenkin hylkäsi esityksen. Naiset saivat tyytyä mestaruuskilpailuihin kahdessa lajissa, eikä suunnitelmiin alunperin kuulunutta naisvoimistelua ja -urheilua ohjaavaa jaostoakaan perustettu. Viittauksissa naisille kuuluviin asioihin on nähtävissä, että käsitykset naisten ja miesten ruumiinharjoitusten erilaisuudesta elivät edelleen.²¹

Suomen Urheilulehti suhtautui kysymykseen naisten SM-lajien lisäämisestä välinpitämättömästi ja jopa pilailleen. Se julkaisi SVUL:n lokakuun kokouksen jälkeen kirjoituksen, jossa naisten yleisurheilun puolustajia pidettiin imartelijoina ja epäiltiin heidän pääsevän kunniajäseniksi naisten omiin järjestöihin. Kirjoittajan mukaan asian SVUL:n kokouksessa alustanut henkilö oli vaatinut, että naiset oli opetettava heittämään keihästä, juoksemaan ja käyttelemään nuolta. Selostusta seurasi huomautus: "Alustajalla ei näkynyt olevan kokemusta siitä, että he ilman viimeainittuakin kykenevät haavoittamaan." Lisäksi kirjoittaja kertoi, että Turun piirin edustaja puolusti kokouksessa naisten yleisurheilua sellaisella vakavuudella, että hänellä jos kellään tulisi olemaan "flaksia" naisten keskuudessa. Kirjoitukselle ei lehdessä julkaistu yhtään vastinetta.²²

Naisyleisurheilun voittoa vuonna 1913 himmensi se, että SM-lajien määrää ei haluttu lisätä. Tämä oli samalla ensimmäinen

kerta, jolloin SVUL:n taholta ilmaistiin naisten yleisurheilua vastustaneita mielipiteitä. Näytää siltä, että vasta naisten kilpailujen virallistettu asema herätti vastustajat. Lisäksi Suomen Urheilulehti suhtautui lajien lisäämiseen pilaillen, eikä pohjnut naisten yleisurheilun tulevaisuutta. Vain naisten juoksukilpailut olivat saavuttaneet melko hyväksytyt aseman.

Kilpailujen asema vakiintuu

Kilpailupöytäkirjoja ei ole noilta ajoilta säilynyt, mutta lehtitietojen perusteella voidaan arvioida, että naisten 100 m juoksuun osallistui SM-tasolla vuosittain noin 6–8 juoksijatarta ja viesteihin 3–4 joukkuetta. Yksilölajissa osallistujia oli eniten ilmeisesti vuonna 1915, jolloin mukana oli kaikkiaan 11 naista. Voittoja keräsivät monia vuosia samat nimet, joten kärjen osalta naisyleisurheilijoiden rintama ei ollut leveä.²³

Vuosina 1914–1917 Suomen Urheilulehti selosti naisten SM-kilpailut yksityiskohtaisesti ja julkaisi myös kuvia naismestareista, vuonna 1915 jopa kansilehdessä, jossa nähtiin Lisie Nyström ensimmäisenä saavuttamassa maalilinjaa. Turkulaista Nyströmiä voidaan pitää 1910-luvun merkittävimpänä suomalaisena naisyleisurheilijana. Lukuisten Suomen ennätysten ja parin epävirallisen maailmanennätyksen lisäksi hän voitti Suomen mestaruuden 100 m juoksussa yhteensä kolme ja 4x100 m viestissä Turun Urheiluliiton joukkueessa kuusi kertaa. Hän sanoi muistelmissaan urheilleensa vain siksi, että se oli hauskaa. Samalla hän kertoi, että Urheiluliiton naisjoukkue harjoitteli 1910-luvulla viestinvaihtoa kahdesti viikossa. Yksilömestaruuksissa Nyströmin edelle menee Tampereen Pyrinnön Olga Virtanen, joka anasti niitä itselleen peräti seitsemän kappaletta. Lisäksi hänellä oli kaksi Suomen ennätystä 100 m juoksussa.²⁴

Naiset saivat kehuja esiintymisistään SM-radoilla erityisesti vuosina 1916 ja 1917. Suomen Urheilulehti kertoi vuonna 1916 naisten viestin olleen tuiman kamppailun Turun Urheiluliiton ja Helsingin Jyryn välillä. Lehti kommentoi kilpailua seuraavasti: "Viimeksimainitun viestinviejättäret ovat aivan ihmeellisesti edistyneet. Jyryssä ovat naiset kohta parempia pikajuoksijoita kuin miehet." Seuraavana vuonna viestin voittaneen Turun Urheiluliiton joukkueen selostettiin juosseen "miltei rajusti ja toisiansa

Kati Hara-Fabrin

"Eikä se näyttänyt ensinkään rümältä"

kimein huudoin yllyttäen”. Naisten 100 m osalta lehti kertoi Tampereen Pyrinnön Olga Virtasen ottaneen voiton vakuuttavan varmasti ”juosseen oivalla tyylillä aivan kuin mies”.²⁵ Naisia ei kuitenkaan kritisoitu miesmäisyydestä, vaan vertaukset miehiin tehtiin positiivisessa hengessä.

Suhtautuminen oli myönteisintä nimenomaan niissä seuroissa ja piireissä, joiden naisurheilijat saavuttivat menestystä. Suomen Urheilulehdessä olleessa Turun Urheiluliiton esittelyssä nimettiin seuran parhaiten edustettuihin puoliin kuuluvan pyöräilyn, juoksujen ja naisten urheilun. Kirjoituksen mukaan seura pyrki koko ajan löytämään lupaavia naisurheilijoita toimintansa pariin. Myös Helsingin Jyryn on kerrottu aktiivisesti etsineen uusia kykyjä naisurheiluun. Seurat myös valmentautuivat SM-kilpailuihin huolellisesti miespuolisten harjoitusmestariensa johdolla.²⁶

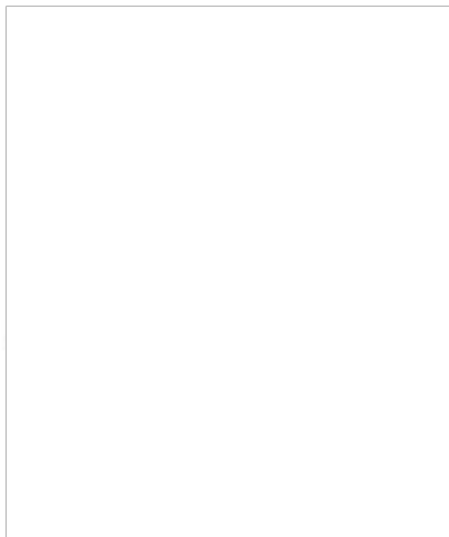
Kritiikki naisten yleisurheilua kohtaan oli vähäistä ja keskittyi lähinnä juoksumatkojen pituuksiin. Esimerkiksi Lahden Taimen kilpailuista Suomen Urheilulehden vuonna 1914 kirjoittanut henkilö ilmoitti, ettei selosta lainkaan naisten 1500 m juoksua, koska näin pitkiä juoksumatkoja ei tulisi naisille järjestää. Lisäksi vuodelta 1916 löytyy yksi kirjoitus, jossa kilpailuraportoinnin yhteydessä kerrottiin naisten kilpailujen muodostuneen eräänlaisiksi vetonauloiksi. Kirjoittaja viittasi naisten korkeushyppyyn, jossa naisten epäonnistuneet suoritukset olivat huvittaneet yleisöä. Hän kuitenkin uskoi, että harjoitusten kautta yksi naisista saattaisi tulevaisuudessa saavuttaa parempia tuloksia.²⁷

Suomeen tuli jonkin verran tietoja muun maailman naisurheilusta, mutta naisten kansainvälisiin yleisurheilukilpailuihin ei vielä uskottu eikä suomalaisnaisten tulosten korkeaa tasoa huomattu. Myöhemmin Kansainvälisen yleisurheiluliiton tilastoihin on suomalaisnaisten nimiin vuosille 1910–1916 merkitty peräti 11 epävirallista maailmanennätystulosta.²⁸

Vastustus kärjistyy

Vuoden 1918 jälkiselvittelyissä järjestökenttä hajosi poliittisesti kahtia ja TUL perustettiin tammikuussa 1919. Urheiluelämä elpyi vähitellen, mutta kiinnostus alkoi yhä selvemmin keskittyä miehiin ja kansainvälisiin kilpailuihin. Aikakauteen liittyi

*Pilapiirros Suomen Urheilulehdessä
vuonna 1919.*

lisäksi voimakas suojeluskuntaurheilun nousu. Lehtitietojen perusteella naisten kilpailut näyttivät vähentyneen, mutta heti sodan jälkeen näin tapahtui myös miesten puolella. Naisia ei kuitenkaan kaivattu takaisin kilpakentille, eikä kehityksen suuntaa yritetty muuttaa. Vuoden 1917 jälkeen naiset eivät enää tehneet uusia Suomen ennätyksiä.²⁹

Suomen Urheilulehti julkaisi vuonna 1919 muutaman pilapiirroksen urheiluvista naisista. Piirrosten tarkoituksena oli ilmeisesti herätellä ajatuksia siitä, mihin naisten urheilu voisi pahimmillaan johtaa. Voisiko nainen tulevaisuudessa nyrkkeillä, painia tai harrastaa moukarinheittoa?³⁰

Vuonna 1920 lehti julkaisi kirjoituksen, jossa pelättiin, että naisten urheiluinnostus kehittyisi lopulta naisellisuutta loukkaavaksi. Lehti kertoi, että useassa maassa oli tällaisia "ilmiöitä" ryhdytty vastustamaan. Esimerkiksi Yhdysvalloissa oli tehty naisurheiluum monia rajoituksia ja muutamia urheilulajeja oli jopa kielletty, jotta naiset eivät menettäisi "ikuista naisellisuuttaan". Naisille tuli sallia vain voimistelu. Rumat ja epänaisselliset urheiluliikkeet ja -harjoitukset oli poistettava naisten urheilusta, sillä: "Kukapa rohkenisi ja tuntisi halua ja viehätystä ihaillemaan atleeteiksi kehittyneitä naisia. Naisia, joiden jo luonnostaan muutenkin tukevia ja jäykkiä vartaloita yhä vain enemmän tehtäisiin

Kati Hara-Fabrin

"Eikä se näyttänyt
ensinkään rumalta"

sellaisiksi, niin että naisissamme ei jonkin ajan kuluttua olisi enää mitään Venuksen piirrettä jäljellä.³¹

Seuraavana vuonna Suomen Urheilulehti kertoi, että amerikkalaisten ja eurooppalaisten naisyleisurheilijoiden suorituksia oli hyväksytty virallisiin maailmanennätystilastoihin. Nämä tiedot eivät kuitenkaan Suomessa lisänneet kiinnostusta naisten yleisurheilua kohtaan, vaan kehitys täällä kulki päinvastaiseen suuntaan kuin muualla.³²

Ensimmäinen naisten yleisurheilua voimakkaasti vastustanut kannanotto tuli heinäkuussa 1922 Suomen Urheilulehden toimitussihteeri Martti Jukolan kynästä. Etusivun artikkelissaan "Naisurheilu oikeille jäljille!" hän kertoi vuoden 1921 aikana huomanneensa useiden suomalaisten urheilumiesten alkaneen suhtautua naisten yleisurheiluun kielteisesti. Yleinen mielipide oli hänen mielestään yhä enemmän kääntynyt vastustamaan "heikomman sukupuolen harjoittaman yleisurheilun epäestettisyyttä ja -terveellisyyttä".

Jukolan mukaan naisille sopivia liikuntamuotoja olivat ainoastaan voimistelu ja uinti. Oli onnetonta ja suorastaan vastenmielistä katsella naisten pinnistävän juoksu- ja hyppykilpailuissa. Näky oli kaukana siitä esteettisyydestä, joka kuului urheilun olemukseen. Jos nainen taas kehittyisi yleisurheilussa niin pitkälle, ettei hänen juoksunsa enää vaikuttaisi rumalta, silloin hän olisi kaukana naisen olemukseen kuuluvasta esteettisyydestä. Jukola kiteytti näkemyksensä seuraavasti: "Tosi naisen urheilu on urheilun irvikuva, todella urheileva nainen on naisen irvikuva!" Näin Jukola siis tyrmäsi aiemmin esitetyn käsityksen, jonka mukaan nainen, suorittaessaan jonkin urheiluliikkeen oikealla tyylillä ja sulavasti, näyttäisi kauniilta. Lisäksi hän muistutti, että äkillisiä ponnistuksia vaativa yleisurheilu voisi tuottaa naisen heikkorakenteiselle sisäelimistölle terveydellisiä haittoja.

Jukola kertoi, että esimerkiksi Ranskassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa naisten yleisurheilu eli 1920-luvun alussa voimakasta nousukautta. Ranskassa naisten kilpailuja oli perusteltu vapaa-ajan viettotapana, mutta tämän näkemyksen Jukola halusi kumota huomauttamalla, että Ranskassa naisten siveellinen taso oli muutenkin alhainen, osan naisista viettäessä aikaansa suorastaan prostituution piirissä. Kunnollisen naisen aika kului hyvin ilman erityisiä harrastuksia hänen mieltiessään tulevaisuuden asemaansa aviovaimona ja äitinä.³³

Kati Hara-Fabrin

"Eikä se näyttänyt ensinkään rumalta"

Pohjoismaissa oli Jukolan mukaan noussut esiin naisten yleisurheilua vastustava näkemys, ja tälle terveelle suunnalle tarvittiin nyt Suomessa virallinen leima. Tämän vuoksi hän ehdotti, että SVUL:n ohjelmasta poistettaisiin naisten yleisurheilumestaruuskilpailut ja niiden sijasta ratkaistaisiin mestaruudet voimistelussa.³⁴ Suomen Urheilulehdessä ei kirjoitukselle julkaistu yhtään vastinetta. TUL:n lehdetkään eivät kommentoineet Jukolan ehdotusta, mutta Kisakentän uutispalstalle asia pääsi. Lehti kommentoi kirjoitusta lyhyesti huomauttamalla, että nimenomaan miehet olivat yleisurheilukilpailuja naisille järjestäneet. Naisvoimisteluliitto oli aina vastustanut sekä naisten että miesten kilpaurheilua.³⁵

Tarpeettomina pidetyt kilpailut poistetaan

Naisten yleisurheilu oli Suomen Urheilulehdessä jäänyt yhä vähemmälle huomiolle ja lopulta lehden vuosittain julkaisemisissa, SVUL:n vahvistamissa yleisurheilutilastoissa ei enää kerrottu lainkaan naisten tuloksia. Samanaikaisesti naisten kilpailujen määrä näytti vähentyneen. Siihen oli vaikuttanut osaltaan myös TUL:n perustaminen vuonna 1919, jolloin usein naisurheiluun myönteisesti suhtautuneet työläisurheiluseurat olivat siirtyneet SVUL:sta pois.³⁶

Marraskuussa 1923 SVUL:n urheilujaosto esitti liittijohtokunnalle, että mestaruustasolta poistettaisiin naisten juoksukilpailut sekä miesten kävely ja köyden veto. Perusteluna käytettiin sitä, että nämä kilpailut olivat tarpeettomina ja tarkoitustaan vastaamattomina muodostuneet ohjelman turhiksi täyttenumeroiksi. Tämän tarkemmin asiaa ei perusteltu eikä kommentoitu. Suomen Urheilulehden mukaan urheilujaoston ehdotus poistaa naisten mestaruudet oli osunut oikeaan, sillä: "Yleisurheilu ei kerta kaikkiaan sovi heikomman sukupuolen edustajille, vaikka sitä nykyisin harrastavatkin kovasti ulkomaitten kaunottaret." Lisäksi lehti käytti perusteluna sitä, että SVUL:n alaisiin seuroihin kuului enää vain kourallinen naisia ja heidän mestaruuskilpailunsa olivat muuttuneet "narripeliksi".³⁷

SVUL:n liittohallitus poisti syyskokouksessaan 25.11.1923 liiton ohjelmasta naisten yleisurheilumestaruuskilpailut. Naisten katoaminen kilpapakentiltä ei herättänyt yhtään vastalauseita SVUL:ssa. Kilpailujen poistaminen tarkoitti, että sekä

Kati Hara-Fabrin

"Eikä se näyttänyt ensinkään rumalta"

SM-kilpailujen että piirinmestaruuskilpailujen järjestäminen lopetettiin. Käytännössä naisten yleisurheilu jäi 1920-luvun kulussa vähitellen pois myös seuratasolta. Naisvoimisteluliitto ja TUL eivät ottaneet kantaa SVUL:n päätökseen.³⁸

1910-luvun nousukaudella suhtautuminen oli ollut myönteistä, mutta tukea ja kannustusta naiset saivat lähinnä piiriorganisaatioista. SVUL:n johto kiinnitti katseensa naisten yleisurheiluun ainoastaan naisten SM-kilpailuiden aloittamisen ja lopettamisen yhteydessä. Muulloin keskusteluja urheilumuodon soveltumisesta naisille ei käyty, toimintaa ei pyritty kehittämään eikä naisten omia mielipiteitä kysely.

Suomalaisten urheiluvaikuttajien suhtautuminen naisyleisurheiluun muuttui jyrkän kielteiseksi 1920-luvun alussa. SVUL:n äänenkannattajana toiminut Suomen Urheilulehti tuomitsi vuonna 1922 naisten yleisurheilun sekä siveettömäksi että epäesteettiseksi toiminnaksi. Jukola toimi tuolloin ensimmäistä vuotiaan lehden toimitussihteerinä. Pihkala, joka muutaman kerran aiemmin oli ilmaissut epäilevänsä naisurheilun kehittymismahdollisuuksia, oli toiminut lehden päätoimittajana vuodesta 1918 alkaen. Muutos suhtautumisessa oli voimakkaampi syy kilpailujen lopettamiseen kuin naisurheilijoiden määrässä tapahtunut väheneminen.³⁹ Vastustuksen kärjistyttyä puolustajia ei löytynyt. Naisten kilpailuihin ei enää tarvinnut uhrata aikaa, eivätkä naiset viencet miehiltä harjoittelutilaa urheilukentillä.

Vuoden 1918 jälkeen voimistelun metodeja muunnettiin enemmän kuria ylläpitäviksi. Voimistelun tuli torjua rodun rappeutuminen, hävinneiden lapset oli nostettava ”elämän syvänteistä”. Silloin kun valtaa ei vielä ollut ja maa tarvitsi vapauttajia, voimistelun ohjelma oli vapaampi; kun valta saatiin, voimistelun tuli laittaa kansa järjestykseen.⁴⁰ Naiset joutuivat SVUL:ssa 1920-luvun alussa samanlaiseen kurinpalautukseen. Järjestössä haluttiin palata perinteisiksi koettuihin arvoihin. Naiset saivat siirtyä takaisin omaan piiriinsä ja keskittyä naisellisiin, pehmeyttä ja suloutta kehittäviin lajeihin. Urheilun mukanaan tuomaa voimakkuutta ja tahdonlujuuksia ei enää tarvittu. Samalla katosi myös juoksevan naisen kauneus.

Artikkeli pohjautuu kirjoittajan Suomen historian pro gradu -tutkielmaan Juoksevan naisen kauneus – suhtautuminen naisten yleisurheiluun alan järjestöissä ja lehdissä Suomessa 1907–1923. Tampereen yliopisto 1998.

Kati Hara-Fabrin

”Eikä se näyttänyt
ensinkään rumalta”

Lähdeviitteet

- ¹ Laine, Leena, Tyttäret Paavo Nurmen varjossa: piirteitä suomalaisen naisurheilun kehityksestä. Käsikirjoitus 1986, 27–29.
- ² Häyrynen, Reijo & Laine, Leena, Suomi urheilun suurvaltana. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 115. Toimittanut Erkki Vasara. Helsinki 1989, 186–188.
- ³ Laine, Leena, Vapaaehtoisten järjestöjen kehitys ruumiinkulttuurin alueella Suomessa v. 1856–1917. I–II. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 93. Lappeenranta 1984, 129, 131, 165; Laine, L., ”Urheilu valtaa mielet”, Suomi uskoi urheiluun. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 131. Toimittanut Teijo Pyykkönen. Helsinki 1992, 113.
- ⁴ Laine 1986, 11–13; Laine, Leena, Työväen urheiluliikkeen naiset. Keuruu 2000, 29–30.
- ⁵ Laine 1986, 9; SU 1909, 696 Uutisia.
- ⁶ Laitinen, Esa, Suomen yleisurheilu 1900–1904. Jyväskylä 1991, 10–14, 22–26, 33–45, 60–82, 102–124; Laitinen, E., Suomen yleisurheilu 1905–1906. Jyväskylä 1992, 4–37, 70–105.
- ⁷ SU 1907, 509–510 Kemian urheilujuhlat; SU 1908, 406–407 Hämeenlinnan piirikunnan urheilujuhla; Piirien alkuperäiset vuosikertomukset 1907–1913. Piirien alkuperäiset vuosikertomukset 1907–1945. SVUL:n arkisto. Suomen Urheiluarhivo (Sua).
- ⁸ Laitinen, Esa, Suomen yleisurheilu 1908. Jyväskylä 1993, 34–91; Laitinen, E., Suomen yleisurheilu 1909. Jyväskylä 1993, 4–89.
- ⁹ SU 1909, 427–443 Suomen V. ja U. liiton neljäs voimistelu- ja urheilujuhla. Joukkuejuoksussa koko joukkue juoksi yhtä aikaa; Hannus, Matti, Kultaiset kentät, Suomen yleisurheilun vuosisata. Juva 1999, 515.
- ¹⁰ SU 1910, 391–394 Viestinjuoksumestaruuskilpailut Porissa 30.–31.VII 1910; Ennätysilmoitukset 1908–1923. Suomen Urheiluliiton arkisto. SUA; Häyrynen, Reijo, Suomen yleisurheilun historia. Hanko 1987, 16.
- ¹¹ Piirien alkuperäiset vuosikertomukset 1907–1913. Piirien alkuperäiset vuosikertomukset 1907–1945. SVUL:n arkisto. SUA; SU 1.5.1913, 451 Naisten urheiluharrastukset; SU 4.9.1913, 764 Lahden seudun V. ja U. piirin mestaruuskilpailut.
- ¹² Laine 1992, 122–123; Halmesvirta, Anssi, ”Kansan elinvoimaa kokoamassa – Ivar Wilkmanin voimistelun ja ruumiinhoidon ideologiaa 1870–1920”, Suomen Urheiluhistoriallisen Seuran vuosikirja 1995. Toimittanut Arto Nevala. Joensuu 1995, 37.
- ¹³ SU 1911, 396–397 Voimistelullinen merkkiteos; SU 30.8.1912, Voimistelemaan ja urheilemaan.
- ¹⁴ SU 1910, 318 valokuva: Nopea neiti; SU 1910, 394 valokuva: Tarmon viestinviejättäret; SU 27.6.1912, 209 Kymnlaakson piirin urheilujuhlassa; SU 1.8.1912, 253 Kansalliset kilpailut; SU 26.9.1912, 394 Urheilukunnumisia Porin piiristä; SU 20.8.1912, Kansalliset kilpailut järjesti Vaasan Kiisto 10.11.VIII.
- ¹⁵ SU 1909, 469–470 Kymnlaakson seurainväliset voimistelu- ja urheilukilpailut; SU 1911, 255 Hyviä tuloksia.

Kati Hara-Fabrin
”Eikä se näyttänyt
ensinkään rumalta”

- ¹⁶ SU 1908, 506–508 Turun urheilupromootio.
- ¹⁷ Ptk SVUL:n keskushallinnon kokouksesta 8.12.1912, 16 §, Ptk SVUL:n keskushallinnon kokouksesta 24.–25.3.1913, 29 §. SVUL:n kokouspöytäkirjat 1906–1923. SVUL:n arkisto. Sua.
- ¹⁸ SU 19.6.1913, 595–596 Suomen viestinjuoksumestaruuskilpailut; Laitinen, Esa, Suomen yleisurheilun tilasto-osa. Helsinki 1987, 335–336.
- ¹⁹ Laine 1984, 446, 467–468.
- ²⁰ Pallonheitossa pilkkaan 30 cm läpimittaiseen ympyrään tai maalitauluun tähdättiin kummallakin kädellä 10 heittoa. Pallona käytettiin kumi- tai lankapalloa. Collan, Anni, Pieni urheiluopas naisille ja tytöille. Helsinki 1930, 17.
- ²¹ Ptk SVUL:n keskushallinnon kokouksesta 26.10.1913, 8 §. SVUL:n kokouspöytäkirjat 1906–1923. SVUL:n arkisto. SUa; Hallila, Aimo & Sirmeikkö, Paul, Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto SVUL 1900–1960. Toimittanut Kallio Kotkas. Vammala 1960, 80, 220; Laine 2000, 30.
- ²² SU 4.12.1913, 170 Pikakuvia ylimääräisestä.
- ²³ SU 19.6.1913, 595 Suomen viestinjuoksukilpailut; SU 27.6.1914, 716 Suomen viestin- ja naisten juoksumestaruuskilpailut Vaasassa 20.–21.VI.14; SU 23.6.1915, 640–642 Suomen VI:nnet viestinjuoksumestaruuskilpailut ja niiden yhteydessä kolmannet naisten ja 2. piirikuntain väliset joukkuejuoksut; SU 6.7.1916, 657–658 Suomen viestinjuoksu-, 10-ottelu-, naisten ja 25000 m mestaruuskilpailut; SU 23.8.1917, 692–694 Suomen viestijuoksu- ja 10-ottelumestaruuskilpailuja; SU 19.9.1918, 509–510 Suomen 10-ottelu-, naisten 100 juoksu- ja viestimestaruuskilpailut; SU 15.7.1919, 443–445 Suomen mestaruuskilpailut viestijuoksussa y.m.; SU 22.6.1920, 1 Suomen kymmenottelu-, viestinjuoksu- y.m. mestaruuskilpailut; SU 7.7.1921, 325–327 Suomen mestaruuskilpailut; SU 26.6.1922, 417–418 Tampereen suurkilpailut 21.–22.6; SU 30.7.1923, 1 Suomen 10-ottelu ja viestinjuoksumestaruuskilpailut.
- ²⁴ SU 23.6.1915, 629, kansikuva: Naisten juoksumestaruus ratkeaa Helsingissä 20.VI; Laitinen 1987, 329–349; Blomberg, Lizzie, Muistelmia 1955, 5–7. Biografia. Yksityiset henkilöt. Laatinut Eira Nurminen. SUa. Lisie Nyström avioitui kilpailu-uransa jälkeen Turun urheiluelämän uranuurtajan, suomalaisen klassillisen lyseon voimistelunopettaja August Blombergin kanssa.
- ²⁵ SU 6.7.1916, 657–658 Suomen viestinjuoksu-, 10-ottelu-, naisten ja 25.000 m juoksumestaruuskilpailut; SU 23.8.1917, 692–694 Suomen viestijuoksu- ja 10-ottelumestaruuskilpailuja; Ennätysluettelot 1908–1923. Suomen Urheiluliiton arkisto. Sua.
- ²⁶ SU 27.1.1916, 271 Suomen suurin urheiluseura; Laine 2000, 31.
- ²⁷ SU 27.6.1914, 718 Kansalliset juoksukilpailut; SU 7.8.1914, 816 Piirikunnalliset kilpailut; SU 20.7.1916, 689 Porvoon Veikkojen kansallisten kilpailujen.
- ²⁸ Progression of World Best Performances and Official IAAF World Records. Researched and compiled by Ekkehard zur Megede and Richard Hymans. Published by the International Athletic Foundation 1991, 31, 340, 351–353, 404, 455.
- ²⁹ SU 16.9.1919, 589 Keski-Suomen piirin mestaruuskilpailut 23.–24.VII; SU

Kati Hara-Fabrin

"Eikä se näyttänyt
ensinkään rumalta"

- 16.9.1919, 589 Mikkelin viestimestaruuksista; SU 23.9.1919, 605 Etelä-Saimaan piirin mestaruuskilpailut; SU 23.9.1919, 605 Vaasan piiri; Laitinen 1987, 329–349, 588–598.
- ³⁰ SU 29.4.1919, 268 Pilapiirroksia, ”Kauniimpi sukupuoli” urheilemassa.
- ³¹ SU 2.10.1920, 1 Naisten urheilukiihkoa.
- ³² SU 21.7.1921, 347 kuva: Saksalainen neiti Kiessling lähtiessään 100 m:lle mutta maailmanennätystä tekemään; SU 22.12.1921, 631 Naisten maailmanennätykset.
- ³³ SU 25.7.1922, 1 Naisurheilu oikeille jäljille! Onko naisten tyydyttävä vain voimisteluun ja uintiin sekä jätettävä yleisurheilu?
- ³⁴ Ibid. Ruotsissa naisten yleisurheilu lähti nousuun 1920-luvun puolivälissä, jolloin myös perustettiin Ruotsin Naisten Urheiluliitto. Laine, Leena, ”Kuinka ylittää rajat? Naiset Pohjoismaiden urheilujärjestöissä”, Suomen Urheiluhistoriallisen Seuran vuosikirja 1996. Toimittanut Arto Nevala. Kitee 1996, 44.
- ³⁵ Kisakenttä 15.11.1922, 205 Suomen Urheilulehdessä; Työväen Urheilulehti 1922–1923; Työläisnaisten Urheilulehti 1922–1923.
- ³⁶ SU 17.9.1923, 6–7 Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton piirikuntien mestaruuskilpailujen voittajat v. 1923; SU 22.10.1923, 4–5 Suomalaisten urheilijain kuluneena kesänä saavuttamat parhaat tulokset; Halila & Sirmeikkö, 513; SU 26.6.1922, 417–418 Tampereen suurkilpailut 21.–22.6.; SU 30.7.1923, 1 Suomen 10-ottelu ja viestinjuoksumestaruuskilpailut.
- ³⁷ SU 12.11.1923, 5 Muutoksia viestinmestaruuskilpailujen ohjelmaan.
- ³⁸ Ptk SVUL:n liittohallinnon syyskokouksesta 25.11.1923, Kilpailujen järjestämisestä koskevat päätökset, Mestaruuskilpailut I§. SVUL:n kokouspöytäkirjat 1906–1923. SVUL:n arkisto. SUa; Jermo, Aake, Auran rannoilta maailmankartalle. Turun Urheiluliiton vaiheet 1901–1951. Turku 1951, 266; Granfors, Henry, Porin Tarmo 1908–1958. Pori 1958, 15.
- ³⁹ SU 4.9.1913, 758–759 Heittojen molemminpuolisuudesta; SU 15.10.1914, 43 Uskomaton tulos.
- ⁴⁰ Halmesvirta, 37.

Kati Hara-Fabrin

”Eikä se näyttänyt
ensinkään rumalta”